

LBRIS

We know
books

GEORGE
BACOVIA

OPERE

Prefață și ediție de Mircea COLOȘENCO

Știința

CUPRINS

George Bacovia: un profil al poetului (<i>Mircea Coloșenco</i>)	5
Cronologia vieții și operei bacoviene (<i>M.C.</i>)	15
Notă asupra ediției (<i>M.C.</i>)	41

POEZIE

Din volumul
PLUMB (1916)

Plumb	44
Pastel	44
Decor	45
Amurg	45
Lacustră	46
Gri	46
Sonet	47
Amurg de toamnă	47
Tablou de iarnă	47
În grădină	48
Spre toamnă	48
Pălind	49
Amurg violet	49
Decembre	50
Negru	51
Nevroză	51
Moină	51
Melancolie	52
Rar	52
Nervi de toamnă	53
Seară tristă	54
Note de toamnă	54
Oh, amurguri... ..	55
Amurg de iarnă	55

Amurg antic	56
Alean	56
Pulvis	56
Cuptor	57
Toamnă	57
Singur	58
Trudit	58
Amurg	59
Altfel	59
Panoramă	59
<i>Finis</i>	60
Plumb de iarnă	60
Nocturnă	61
Plumb de toamnă	61
<i>Largo</i>	62
Plouă	62
Nervi de primăvară	63
Matinală	63
În parc	64
Poemă în oglindă	65
Alb	66
Nervi de toamnă	66
Plumb de iarnă	66
Note de toamnă	67
Monosilab de toamnă	67
Nocturnă	68

Din volumul
SCÂNTEI GALBENE (1926)

Scântei galbene	69
Singur	69
Amurg	70
Miezul nopții	70
Vânt	71
Ecou de serenadă	71
Noapte	71
Strigoii	72
Marș funebru	72
Balet	73
Serenada muncitorului	74
Pastel	75

Scântei galbene	75
Dormitând	75
Nocturnă	76
Nervi de primăvară	76
Note de primăvară	77
Amurg de vară	77
Fanfară	78
Gol	78
Nocturnă	79
De iarnă	79
Umbra	80
De iarnă	80
Unei fecioare	81
Note de toamnă	81
Vals de toamnă	82
Nocturnă	82
Ninge	82
Igienă	83
Și ninge	83
Plumb de iarnă	83
Nervi de toamnă	84
Toamnă	84
Nocturnă	85
Poveste	85
Între ziduri	86
Frig	86
Dimineată	86
Romantă	87

Din volumul
CU VOI... (1930)

Cu voi..	88
Liceu	88
Proză	89
Crize	89
Belșug	90
<i>Ego</i>	90
Pantofii	91
Furtună	91
Amurg	92
Imn	92

Dialog de iarnă	93
Nocturnă	94
Aiurea	94
Psalm	95
Contrast	95
Baladă	96
<i>Vobiscum</i>	96
Amurg	96
<i>Piano</i>	97
Mister	97
<i>Vae soli...</i>	98
În altar	98
Poemă finală	99
Sepulcre violate	99
Epitaf	99
Destul	100
Pe deal	100
Din urmă	101

Din volumul
COMEDII ÎN FOND (1936)

Regret	102
Ca mâine	102
Când singur	103
Din vremuri	103
Din liră	104
Spre primăvară	104
De iarnă	104
<i>Gaudeamus</i>	105
Versuri	105
Serenadă	106
Tăcere	106
Din vremuri	106
<i>Dies irae</i>	107
Ecou de romanță	107
La țârm	108
Curaj	108
Ecou târziu	108
Trec nouri	109
Pastel	109
Renunțare	109

Apus	110
Ecou de romanță	110
<i>In somno</i>	111
Amurg	111
Seară	111
Să ne iubim	112
<i>Memento</i>	112
Vreodată	113
Trec zile	113
Elegie	113
Versuri	114
Sfârșit de toamnă	114
<i>Nihil</i>	114
<i>Veritas</i>	115
Demult	115
Legendă	115
Un cântec	116
Și toate	116
Noapte de vară	117
Pastel	117
În fericire	117
Controversă	118
Baladă	119
Miazăzi de vară	119
<i>Requiem</i>	119

Din volumul
STANȚE BURGHEZE (1946)

<i>Sic transit...</i>	121
Antrenare	122
Idei	122
Arminden	123
Studiu	124
Toamnă în târg	124
<i>Sine Die</i>	125
Stanță la vin	125
Estetic urban	126
Meridian	126
<i>Nihil novi</i>	127
Vizită	128
După-amiază caldă	128

Excelsior	129
De ultima oră	129
<i>Perpetuum mobile</i>	130
Hibernal noptat	130
Modernă	131
Glossă	132
De artă	132
Boemă	133

Din ciclul
STANȚE ȘI VERSETE (1949–1954)

Obsesii	134
Reflecții	134
Resemnare	135
Deși nimic	135
Doină	136
Stanță veche	136
Zgomote	137
Noapte de oraș	137
Stanță reală	138
Doină	138
Stanță medie	139
Stanță la Bacovia	140
Arhaism	140
Doină	141
Stil simplu	141
În sat	142
Din explorări	142
Din tren	142
<i>Vanitas</i>	143
Stil simplu	144
Pastel	144
Stanță de război	145
Informativ	145
Negură-n oraș	146
Din explorări	146
Pro arte	147
Stanță de lume	148
Spleen	148
Compt	149
De iarnă	149

Jurnal	150
Studiu	150
Pace	150
Mitologie	151
<i>Cogito</i>	151
Destin	152
Incident la bal	152
Seară	153
În iarnă	153
Gândiri	154
Chimie	154
Legendă	155
Pastel	155
Libelă	155
Amurguri	156
Moment	156
În zare	157
Verset târziu	157
Epodă	158
Revelion	158
În margini	159
Restituiri	160
Feude	160
Verset ideal	161
Verset prozaic	161
Serenadă	161
Verset fantast	162
Verset slav	162

Din ciclul
ALTE VERSETE (1899–1957)

Toamnă putredă	163
Cade larg...	163
Eu tac...	164
Am adormit...	164
Bisilab și monosilab	165
Ninge	165
Rânduri de toamnă	166
Cine-i mic...	166
Dialog	167
Cine cântă...	169

Ce să fac?...	170
Într-o șură...	170
Ninge fenomenal...	171
Ca un vin	171
Unui clown	171
Singurătate, nu te-am voit	172
Toamna murind	173
Tu ai murit	173
Nervi de toamnă	173
Romanță	174
Sânge, plumb, toamnă	174
Ebreia	175
Verset divagat	175
Unui alcoolic	176
Și ce?	176
Egipt	176
Festivă	177

PROZĂ

Din ciclul BUCĂȚI DE NOAPTE (1926-1956)

Moina	180
Nuvela din trecut	181
Valuri	181

Din ciclul ALTE POEME ÎN PROZĂ

Târziu	183
În cafeu	184
În zadar	185
Cubul negru	185
Când cad frunzele	187
Ninsoare	188
De Paști	189
Pe maidan	190
Zborul cărților	190
Un visător	192
În zadar	193

De ce (Articol-program)	196
Agatha Grigorescu, „Muguri cenușii”	197
Alexandru Macedonski, „Flori sacre”	198
Alexandru Macedonski	202
Un poet al frumosului: Alex. Macedonski	203
Artistul nu poate rămâne departe de om	204
Cuvânt la aniversare	205
Rânduri de prezentare (Proiect de prefață)	205
Cuvânt de mulțumire	206
Poezia (Proiect de prefață)	206
De ce luptăm contra războiului?	206

INTERVIURI. ANCHETE. DESTĂINUIRI

I. Valerian. De vorbă cu G. Bacovia (I)	208
I. Valerian. De vorbă cu G. Bacovia (II)	211
Eugen Jebeleanu. De vorbă cu Bacovia	219
Cicerone Theodorescu. Acasă la... Bacovia	223
Agatha Grigorescu-Bacovia. Mărturisirile lui G. Bacovia	230
N. Crevedia. „Dacă ar fi trăit Eminescu...” (Anchetă)	233
Însemnări autobiografice	233
Memoriu	235
Autobiografie	237
Considerații finale	237

CORESPONDENȚĂ

Către Agatha Grigorescu-Bacovia	246
Către I. Valerian	249
De la Dumitru Caracostea	249
De la Al. Macedonski	251
De la Isaia Răcăciuni	252
De la Paul Zarifopol	252
De la <i>The Central European Times Publ. Co. Ltd.</i>	252

REPERE CRITICE (fragmentar)	254
--	-----

ICONOGRAFIE	276
--------------------------	-----

GEORGE BACOVIA: UN PROFIL AL POETULUI

George Bacovia versus
trinomul poet–pictor–muzician

I

Debutul absolut al lui George Bacovia în presa literară s-a petrecut, la 20 martie 1899, în paginile celebrei și controversatei reviste bucureștene – *Literatorul* (anul XX, nr. 3, p. 3, sub semnătura V. George cu poezia *Și toate*), elev fiind în clasa a IV-a gimnazială a Liceului „Principele Ferdinand” din Bacău, în vârstă de șaptesprezece ani și câteva luni, care clama introvertit în cele două catrene ale poeziei: „Și toate se re-ntorc din drumul lor,/ Și mândră primăvara vine,/ Cu soare blând, cu nopți albastre/ fermecătoare și senine./ Dar fără ea, ce suvenir/ Spre gânduri triste mă îndeamnă?/ Muguri au dat pe ram, – zădarnic,/ În inima mea e toamnă!”

Deși prin statu-quo-ul ei, poezia e de dragoste, primul vers fiind rupt/desprins din textul unui trecut cultural istoric, respectiv expresia/concept *eterna reîntoarcere*, rulată în mai multe religii, tema de gândire a stoicismului – de tradiție platoniciană (*epistrophé*) – a fost preluată, mai târziu, de Fr. Nietzsche, în *Așa grăit-a Zarathustra* (1881), și, la noi, de Mircea Eliade (1936), autori cu care George Bacovia nu a avut nicio tangență, ci de la orele de filozofie.

Mentorul revistei ce l-a debutat, distinsul poet Al. Macedonski, căruia îi va frecventa cenacul la anii studenției bucureștene, va scrie entuziasmat după alți șaptesprezece ani, la debutul editorial al lui George Bacovia, cu volumul „Plumb” (București, Tipografia „Flacăra”, 1916, 74 p., 50 de poezii, ediție datorată lui Ion Pillat, revăzută și aprobată de autor): „Venit în literatură după *Ion Theo*, astăzi *Tudor Argezi*, cel care a îndrăznit pe această cale mult, pentru că înseamnă mult, și după *Alexandru Petroff* al cărui grai părea desprins din al poezilor latini ai decadenței *Cyclului alexandrin*, Bacovia se înfățișează cu toate acestea ca un strălucit poet de excepție în literatura română” (*Făclia*, București, nr. 7, 1 ianuarie 1916, p. 57).

II

În același an al debutului absolut în literatură al lui G. Bacovia, gimnazistul băcăuan a obținut un succes de prestigiu în artele plastice: *Premiul întâi cu cunună și Medalie* la Concursul de Desen al Societății Științifice și Literare „Tinerimea Română”, patronat de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, din 9 mai 1899. Comisia era formată, printre alții, de pictorul și sculptorul Filip Marin (1865–1928), sculptorul Wladimir Hegel (1828–1918) și pictorul G. Demetrescu-Mirea (1852–1934). Distribuirea premiilor s-a făcut, la Ateneul Român, în ziua de 21 mai 1899, cu prilejul sărbătoririi a 22 de ani de la înființarea societății, ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena – Patronii religioși de atunci ai Bucureștilor. Succesul artistic va fi repetat, la același concurs, în 1902.

Zestrea de artă plastică bacoviană se păstrează în Colecția de stampe a Bibliotecii Academiei Române, însumând aproape o sută de planșe, achiziționate de la Agatha Grigorescu-Bacovia, înainte de 1980, conținând trei categorii de compoziții: portrete de oameni politici

și scriitori din Oltenia, caricaturi, executate în cretă sau grafit sau peniță, precum și într-un *Carnet*, datând din anii 1906-1912, pe care nu le-a analizat niciun critic de artă plastică, menționate doar în edițiile critice din 2001 și 2012.

Exegeții lui i-au ocolit apetențele vectoriale nu numai ale vocației plastice, dar și ale celei muzicale, remarcate împreună cu cea athletică, încă în cursul gimnazial: la sfârșitul anului școlar 1898-1899, i s-a acordat *Mențiune pentru Cultura fizică-Desen-Muzică*, repetată și în anii următori, vreme în care Poetul s-a distins ca interpret la vioară, ba chiar dirijând cu succes Orchestra Liceului.

III

Așa se explică de ce creația poetică bacoviană este plină de infuzii muzicale în cele 260 de poezii cuprinse în primele șase volume: „Plumb” (1916), „Scânteii galbene” (1926), „Cu voi...” (1930), „Comedii în fond” (1936), „Stanțe burgheze” (1946), „Stanțe și versete” (1970), precum și în șaisprezece poezii publicate ulterior, din care unsprezece inedite/postume.

La această acoladă statistică, trebuie menționată contribuția de specialitate lingvistică a Centrului de Analiză a Textului de la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, ce a realizat, având ca autori pe Marin Papahagi (concepție și coordonare generală), Sanda Cherata, Emma Tămăianu, Teodor Vușca, volumul *Concordanța poeziilor lui George Bacovia* (Cluj-Napoca, Editura Echinocțiu, 1999, 497 p.), pe baza ediției critice de referință: George Bacovia. „Opere”. Text stabilit, variante de Cornelia Botez (Editura Minerva, 1978).

Volumul citat privind lexicul bacovian, întocmit meticolos și profesionist, grupează cuvintele românești și străine, descoperite în cele 260 de poezii, sub formă de *leme* (cuvinte-titlu, cum apar în oricare dicționar) în versurile respective, în număr de 2 593 și 15 093 de *ocurențe* (forme flexionare), din care, aici, am selecționat cele referitoare la arta sunetului/muzicii: *arie* (1 leme - 1 ocurență), *armonic/armonie* (3 leme - 8 ocurențe), *caterincă* (1 leme - 3 ocurențe), *cânt/cânta/cântare/cântător/cântec* (5 leme - 64 de ocurențe), *clavir/clarivistă* (2 leme - 21 de ocurențe), *compozitor* (1 leme - 3 ocurențe), *concert* (1 leme - 1 ocurență), *fanfară* (1 leme - 12 ocurențe), *fluiier/fluiera* (2 leme - 7 ocurențe), *muzical/muzicant/muzică* (3 leme - 12 ocurențe), *orchestră* (1 leme - 3 ocurențe), *orgă* (1 leme - 1 ocurență), *piano/pianolă* (2 leme - 2 ocurențe), *piculină* (1 leme - 1 ocurență), *simfonie* (1 leme - 2 ocurențe), *sonor/sonoriza* (2 leme - 3 ocurențe), *suna/sunet* (2 leme - 27 de ocurențe), *șambal* (1 leme - 2 ocurențe), *vioară* (1 leme - 10 ocurențe), *violină* (1 leme - 3 ocurențe).

Per total, din cele menționate, este vorba de 30 de leme/cuvinte-titlu, în 194 de ocurențe/forme flexionare.

Dar câtă deosebire este între aceste cifre rigide/evidente, în comparație cu efectele/metaforele estetice pe care le emană cuvintele respective, și altele similare, în frazarea/poetica bacoviană!

Binomul bacovian poezie-muzică în viziunea Agathe Grigorescu-Bacovia

I

Amintirile partenerei de o viață a Poetului, structurate sub formă de aserțiuni privind trăirile sociospirituale ale acestuia în context muzical, fie ca meloman, interpret la vioară, fie de creator inspirat de artă/știința sunetelor, au fost presărate de-a lungul memorialelor ce i le-a dedicat cu profundă înțelegere de după trecerea lui în lumea eternă: *Bacovia. Viața poetului* (EpL, 1962, 364 p.+ilustrații), *Poezie și destin. Viața poetei* (Editura Eminescu,

1971, 305 p.), *Poezie sau destin. Bacovia. Ultimii săi ani* (Editura Cartea Românească, 1981, 245 p.) – carte redactată până la 5 noiembrie 1975, după care dată se consemnează „urmează volumul IV”, fără altă explicație, proiect rămas nefinalizat de autoare, decedată peste puțin timp (12 octombrie 1981), la 86 de ani.

Cât privește volumul autoarei, apărut postum, titrat *Posteritatea poetului Bacovia* (București, Editura Bacoviana, 1995, 174 p.), acesta are o situație incertă: nu este însoțit de nicio indicație (prefață, notă asupra ediției, redactor de carte etc.) privind manuscrisul lucrării. Moștenitorul drepturilor de autor, Gabriel Bacovia (8 noiembrie 1931–24 ianuarie 1999), aproape inconștient, pensionar al Azilului de Bătrâni, Bacău, nu putea să dea nicio procură, iar fiul și nora sa au refuzat orice succesiune (cf. *Certificat de moștenitor nr. 51 din 20 aprilie 2000*). Așadar, cazul este suspect de orice interpretare în defavoarea autenticității textelor (numerotate aiurea), iar Editura protejându-și adresa!?

Textul prezentului eseu este dactilografiat, contrasemnat de autoare cu cerneală neagră și datat: 11.IV.1981, aflat în posesia Filialei Județene Iași a Arhivelor Naționale Istorice, *Fondul Familial Bacovia*.

Distinsa autoare subliniază cu informații concrete faptul că Bacovia avea har muzical din fragedă copilărie, manifestat cu seriozitate la anii școlărității băcăuane, în cadrul serbărilor publice atât ca solist instrumentist la vioară, cât și ca dirijor al orchestrei liceale. De precizat faptul că, în afara orelor de curs, lua lecții în particular acasă, în familie, alături de surorile și frații săi. Ulterior și-a încercat talentul de compozitor, dar încercările hibride s-au pierdut.

II

Și așa se poate explica faptul de ce o seamă de compozitori au marșat la textele/contextele/subtextele simboliste/ezoterice ale lui George Bacovia, iar amintirile soției poete Agatha Grigorescu-Bacovia sunt atât de entuziasmante și subtile.

În anul 1947, Mihail Jora – membru al Academiei Române – va edita albumul „Cântece românești pentru voce și pian, op. 15”, pe versuri bacoviene (*Moină, Pastel, Note de primăvară, Furtună, Proză*), iar în anul 1956, „Muzica”. Revista Uniunii Compozitorilor din România și a Ministerului Culturii (VI, nr. 12, ianuarie–februarie 1956) îi dedică un supliment titrat „Cântece pe versuri de G. Bacovia”. La a 75-a aniversare a nașterii poetului, cuprinzând lucrările următorilor compozitori: Paul Jelescu (*Poveste, Baladă*), Zeno Vancea (*Alean, Moină*, din ciclul „Șase cântece de toamnă”, compuse în 1939), Gh. Dumitrescu (*Rar, Pulvis*), Felicia Donceanu (*Proză*) și Bogdan Moroianu (*Amurg de iarnă*) – lieduri.

La Casa Memorială „George Bacovia” din Bacău se păstrează manuscrisele compozitorilor: Irinel Aciobăniței (*Plumb, Rar*), Nicu Alifantis (*Decembre, Rar*), Marian Didu (*Piano*), Gh. Dumitrescu (*Decembre*), Ion Fazlă (*Studiu, Rar, Singur, Pastel, Modernă, Meridian, Balet, Matinală, Serenada muncitorului, Vals de toamnă*), Emil Gavriș (*Ecou de romanță*), E. Ghițescu (*Regret, Amurg, Ecou de romanță*) – lieduri, muzică pentru pian, folk.

***

Are dreptate Ion Negoitescu când, referindu-se la creația lui George Bacovia, scrie că „poezia bacoviană aparține expresiilor celor mai specifice ale simbolismului și tehnica lui se rezolvă exclusiv cu mijloacele pe care școala simbolistă i le-a oferit, acea sumă a sugestiilor care vin de la muzică, din culoarea irizantă a luminii, din atmosfera confuză a inconștientului, toate consecințele marii picturi impresioniste, cărora apoi temperamentul poetului le-a adăugat aura fanată a destinului său, sarcasmul și mantia decrepită, funebrul aer damnat”. (*Scriitori moderni*, București, Editura Eminescu, 1996, p. 132.)

„La început a fost cuvântul”, spune vechiul dicționar, pe care, parafrazându-l – după propria mărturisire a poetului –, la Bacovia la început a fost Sunetul, melodiile interioare, din lungile reverii și meditații, care îi indicau euritmia poemei, învăluită în cuvânt... Deci întâi muzica și apoi poezia, fericită simbioză a creației bacoviene.

În afară de aceste daruri native, poetul posedă, tot nativ, și alte însușiri artistice: viziunea picturală cromatică, coregrafică, plastică...

Toate acestea laolaltă sunt componente ale creației bacoviene.

Citindu-l în adâncime, le descoperim în numeroase poeme, chiar cele peste care s-a trecut fără a le releva, și numai în volumul „Plumb” cum le place criticilor să nu meargă mai departe, susținând că numai o carte și de obicei prima îl consacră pe autor. Dar opera lui Bacovia se continuă cu poeme de mare rezistență de-a lungul celor 6 cărți de poezie ce ne-a lăsat. În marea lor esențializare și simplitate artistică, fiecare poezie ne dă măsura travaliului artistic, și unele versuri singure ne rețin prin realizarea gândului, emoției și expresiei poetice, la care poetul gesta și lucra revenind până la forma ce o credea definitivă. (Și așa încă peste ani mai revenea, cum reiese din puținele manuscrise ce ne-au rămas.)

Spuneam că însușirea muzicală a lui Bacovia a precedat pe cea poetică, dar acesteia i-a rămas maestru.

Să urmărim evoluția temperamentului său muzical, precoce și de mai târziu.

Îmi spunea Mamaia (mama poetului) că încă de copil o uimea Ioguț (așa i se spunea în familie poetului) cu simțul și plăcerea lui pentru muzică.

Stătea împreună cu copilul sub teiul de lângă fântâna din colțul grădinii. După lungă tăcere și ascultare îi spunea – când voia să plece:

– Mai stai, Mamaie, să ascultăm păsărelele. Nu auzi cât de frumos cântă...?

Și mamaia trebuia să mai rămână. Mai târziu, poetul va scrie un vers: *O păsărică modulează vii?* sau *o păsărică a iarnă a făcut...* reminiscențe de atunci? Cine știe!...

Dacă trecea prin grădina publică tot cu Mamaia la una dintre fiicele ei, și în acele zile cânta fanfara militară în pavilion, copilul îi spunea:

– Să stăm pe o bancă, Mamaie, să ascultăm cum cântă muzica... Ce frumos răsună cântecul din alături... Și această fanfară se auzea foarte bine din cerdacul casei părintești, de care grădina era foarte aproape... Rămânea tăcut în preajma Mamaiei care-și citea romanul și asculta, asculta...

Pasta plămădită de pe atunci va irumpe mai târziu poema *Fanfara...*

Clopotele de la catedrala care este foarte aproape de casa părintească, le asculta de asemenea, dar când erau prea sonore, își astupa urechile...

În familia poetului se făcea muzică. Cele două surori mai mari cântau la pian, Virginia cea mai mică la vioară, ca și fratele său Eugen, un viorist foarte pasionat. Cel mai talentat era poetul. De aceea prin clasa a III-a de gimnaziu a început să studieze vioara cu un profesor particular. Mai târziu, în ultimele clase de liceu, cânta în orchestră vioara I-a și la unele serbări școlare dirija orchestra. Profesorul de muzică îl sfătui să urmeze Conservatorul, cel de desen bele-arte, iar cel de gimnastică – Educația Fizică. La toate acestea obținea nota zece, în dauna matematicii la care nu excela.

În clasa a IV-a gimnazială, trimis de liceu la concursul Tinerimii Române, a obținut Premiul I pentru desen artistic de pe natură – Premiul I pe țară. Desenele lui erau reținute și expuse în cancelaria școlii.

Studia vioara cu mare pasiune și cânta pe strunele ei cu excepțională înflăcărare. De aceea la serbările clasei era programat ca solist interpretând piese muzicale clasice...

Nu e de mirare deci că întreaga sa creație poetică este o lungă simfonizare a cuvântului poetic folosit cu artă unică prin originalitatea cu care s-a impus de la debut și până după cei șaiszeci de ani de activitate poetică... Aproape în tot acest timp vioara i-a fost prietenul său scump și nedespărțit, în lungile și marile lui singurătăți, în alinătoarele inspirații, suport artistic și moral pentru vicisitudinile cu care viața l-a copleșit. S-a despărțit de ea târziu, într-o împrejurare de exces de generozitate. Într-o zi a văzut pe fereastra de la stradă trecând un aed de cartier, jerpelit, desculț, de o slăbiciune scheletică, purtând pe braț o vioară din care scârțâia cu un arcuș dintr-un strujan de porumb. L-a cutremurat nefericitul cu mizera lui vioară în așa grad, a deschis fereastra, l-a chemat și i-a întins propria vioară spunându-i: „Ia-o pe asta, vei putea câștiga mai bine cu ea...!” Biata vioară AMATTI l-a înspăimântat pe bătrân. A rămas cu ea în brațe mult timp pe marginea trotuarului din fața casei întrebând pe femeia de serviciu dacă boierul nu l-a amăgit...

A mai cântat mai târziu pe vioara Virginiei care decedase..., dar a demontat-o și pe aceasta, care se află în Muzeul Bacovia din București. Îmi spunea cu un nostalgic regret: „O! dacă ar fi un STRADIVARIUS!...” după care tânjise mulți ani...

Să pătrundem acum în șantierul muzical al poemelor bacoviene.

În familia poetului aveau loc și petreceri, soarele, organizate de surorile sale. La acestea participa și tânărul lor frate, care iubea cu frenezie valsul, dar între lungi pauze contempla eleganța tinerelor perechi, sub reverberația candelabruului din salonul „plin de vise”, cum îl va numi în poema intitulată *Poemă în oglindă* (marile oglinzi venețiene prezente și azi în Muzeul Bacovia din Bacău) sau poema *Alb*: „Orchestra începu cu indignare grațioasă.../ Salonul alb valsa cu roze albe.../ Un vals de voaluri albe.../ Spațiu, infinit, de o tristete armonioasă.../ În aurora plină de vioare,/ Balul alb s-a resfirat pe întinsele cărări.../ Cântau clare sărutări.../ Larg, miniatură de vremuri viitoare”. Am citat întreaga poezie pentru luminozitatea, eleganța și sugestivă atmosferă, deschisă de inefabilul vers: „Orchestra începu cu indignare grațioasă...”

Următoarea poemă poartă chiar titlu muzical, *Largo*, o cităm tot în întregime fiind pandantul inefabil al celei de mai sus: „Muzica sonoriza orice atom.../ Dor de tine și de altă lume,/ Dor.../ Plana: durere fără nume/ Pe om.../ Toți se gândeau la viața lor,/ La dispariția lor,/ Muzica sentimentaliza/ Obositor/ Dor de tine și de altă lume/ Dor.../ Muzica sonoriza orice atom... (e scrisă la începutul veacului)...”

În această vibrantă sonorizare, gândul devine grav, visul melancolic, filozofia existenței și nonexistenței te dispune spre cineva și spre o altă lume... muzica sonorizează mai departe orice atom... în cadența versurilor sincopate cu eleganță poetică majoră...

Nu ne putem îngădui plăcerea de a mai cita poeme „in extenso” în care auditivul apare în atâtea ipostaze lirice, în poeme descriptive, în tablouri desenate cu cuvinte sugestive în cadența cuvintelor cu adânci rezonanțe auditive. Prin sondaj redăm din numeroasele versuri muzicale, ce impregnează melodios strofele sau chiar întregile poezii cu tema de toamnă sau a tuturor anotimpurilor, ori a interioarelor în care poetul și-a trăit singuratic, aproape schimnic, mai toată viața: „Odaia mea mă înspăimântă/ Cu brăie negre zugrăvită/ Aici n-ar sta nicio iubită.../ Afară toamna despletită/ În mii de fluieri cântă.../ În odaie trist sună lemnul mut:/ Poc; ...Toamna sună-n geam frunze de metal,/ Vânt; ...Toamna în grădină își acordă vioara.../ De pâinea cea nouă duduie moara...; Numai vântul singur plânge alte note; ...Pe când vântul hohotește-n bulevarde glaciale.../ Auzi ploaia curge pe drum/ Adorm. Ascult./ Afară la fereastră toamna a spus/ Of!...; Lampa plânge/ Anii mei, anii tăi/ Trec... «I-auzi corbii» mi-am zis singur și-am oftat,/ Iar în zarea grea de plumb/ Ninge gri...”

Toamna are cele mai dese motive muzicale ca și ploaia... anotimpuri în care poetul este mai claustrat, și deci mai predispus la visarea, contemplarea și inspirația poetică. În aceste zile, vioara îi ține de urât și-i sugerează versuri plastice, pe care le cizelează îndelung.

Atunci i se pare că toamna cântă din instrumente jalnice de lemn. În *Plumb de iarnă*, numai vântul singur plânge alte note, sau pe când vântul hohotește-n bulevarde glaciale. Nocturna redă încordarea cu care ascultă tumultul ploii în singurătatea terifiantă: „Auzi ploaia curge pe drum/ Adorm. Ascult./ Afară la fereastră toamna a spus/ Of!...” Tot din acea singurătate autumnală surprind versurile din poezia *Singur*: „Prin noapte toamna despletită/ În mii de fluier cantă”.

Vizitând o panoramă, îl terifiază plânsetul caterincii: „.../ Plângea caterinca-n fanfară/ O arie tristă, uitată/ Și stam împietrit și de veacuri,/ Cetatea părea blestemată...” Ploaia îi provoacă o nevrozare specifică: „Of! Plânsul tălângii când plouă!.../ Da! plouă și sună umil/ Că tot de-i iubire și ură”. În descompunerea autumnală, în amurg, poetul percepe prin cren-gile goale un sunet de schelet, și aude cum sună a frunzelor horă... Vântul îi inspiră toamna, versuri ca: „Vânt/ Toamna a țipat...” cu un trist accent: „Bate gol în boloboace butnăria,/ Vântul sună lemnăria/ De departe vin ecouri vechi de plâns...”

În poezia *Serenadă*, ne spune: „A mea serenadă s-a rătăcit/ În note grele și blestemate...” În poema *Vals de toamnă*: „La geamuri toamna cântă funerar./ Un vals îndoliat și monoton.../ Hai să dansăm, iubito, după al toamnei bocet funerar.../ Acum răsună valsul și mai rar/ Auzi cum muzica răsună clar/ În parcul falnic, antic și solemn./ Din instrumente jalnice de lemn.../ Hai să dansăm, iubito, după al toamnei bocet mortuar...”

În ampla poemă *Marș funebru* (după Chopin): „Ningea bogat și trist ningea, era târziu/ Când m-a oprit la geam clavirul.../ Amar prin noapte vântul fluiera pustiu./ Un larg și gol salon vedeam prin draperii,/ Iar la clavir o brună despletită/ Cânta purtând o mantie cernită,/ Și trist cânta, gemând între făclii... Și-n geam suna funebra melodie,/ Iar vântul fluiera ca țipătul de tren.../ Și lung gemea arcușu-acum pe strună.../ Cântau amar, era delir/ Plângea clavirul trist și violin.../ Târziu murea clavirul lung gemând/ Luptau făcliile în agonie...” Încheiem cu versuri din *Lacustră*, în care poetul creează atmosfera ancestralelor locuințe lacustre într-un deluviu ce nu mai conține zile și nopți: „...De-atâtea nopți aud plouând/ Aud materia plângând...” Simțul său auditiv de o zguduitoare acuitate, predestinat a surprinde ce numai Bacovia putea surprinde constituie nesfârșitul fir poetic pe care se situează, ca pe un înșiră-te, mărgărite, euritmia, întregul registru bacovian.

Compozitorul Ion Dumitrescu îmi spunea odată că fiecare pagină, fiecare poezie a lui Bacovia este o melodie care îi inspiră un lied...

Așa se și explică numeroasele lieduri ale atâtor compozitori emeriți ai muzicii românești... Doru Popovici (cinci lieduri), Zeno Vancea, Hildea Jerea, Mihail Jora, (primul) Felicia Donceanu și alți mulți compozitori, însumând până acum un bogat florilegiu de cântece pe versuri de Bacovia.

Poetul însuși adaptase pe note poezia *Mama* de Eminescu și poezii din volumul „Când vioarele tăcură” de Ștefan Petică. Adesea mi le cânta la vioară în surdina. Melodii de un duios și profund patetism. Chiar din volumul meu „Muguri cenușii” a improvizat o frumoasă melodie pentru poezia *Nu vreau să moară florile de măr...* Mi-o cânta mai în fiecare primăvară când mărul de la fereastra casei odăii sale era o profunzime de flori mari, albe. Această poezie a mai fost compusă și de compozitorul G. Duică stabilit în Franța. Mi-a oferit notele. De aceea nu a mai pus pe portativ propria sa compoziție... Nu avea răbdare să transcrie acele minunate improvizări atât de duios concepute...

Bacovia era și un pasionat interpret al marilor compozitori preferați Chopin, Ceikovski, Beethoven, Wagner și autori de muzică de cameră, ca Tosselli și alții...

Trecând la creația poetică, într-un vers din volumul „Stanțe burgheze”, Bacovia se auto-definește „Compozitor de vorbe”... Cu acest volum poetul face cotitura spre poezia cea mai modernă pe care n-o mai cultivă după tehnica clasică a celorlalte volume anterioare. Încă de prin 1940, spunea că viitorul trebuie să emancipeze poezia, ca și celelalte arte, de încorsetarea prozodiei, respectiv în poezie discursul liric esențializat, poemele decantate dincolo de rimă și ritm, păstrând euritmia inițial afectiv emoțională, fără de care nu poate exista nicio artă, cu atât mai mult poezia căreia dacă i-ai frustrat muzica, a-i ucis-o. O poți numi proză înșirată în versuri, ea totuși nu va avea nervul, viabilitatea poetică... Cu aceste convingeri ne-a lăsat ultimele două volume de versuri „Stanțe burgheze” și „Stanțe și versete”... Și timpul i-a dat dreptate. Cu aceste volume Bacovia intră cutezător și anticipativ în poezia nouă de pe toate meridianele poetice universale, ca strălucit precursor, păstrând mereu nervul muzical, chiar în poemele în care aproape este exclus orice verb (citește „Stanțe și versete”, ultimul volum care abia la zece ani de la moartea poetului am reușit să-l editez, deși în viață încă fiind, publicase în unele reviste câteva din acele poezii...). Veneau și ele prea devreme. Astăzi, eseu lui Ion Caraion, le-a pus în adevărata lor valoare de pionierat în lirica contemporană universală.

Vocea lui George Bacovia, înregistrată pe bandă magnetică¹

1

Joi, 1 noiembrie 1928, ora 17, s-a inaugurat Postul Național de Radio în București.

Despre George Bacovia va vorbi, întâia dată, Adrian Maniu, la 12 aprilie 1929, cu ocazia reeditării volumelor „Plumb” și „Scânteii galbene” într-unul singur (Editura Ancora, S. Benvenisti et Co.). Câteva luni mai târziu, la 15 iulie 1929, o altă cronică la același volum, apărut la intervenția lui E. Lovinescu, o va prezenta Perpessicius. În presa scrisă, cronicile literare vor publica: Cezar Petrescu (în *Curentul*, 10 iunie 1929), Octav Botez (*Viața românească*, iulie–august 1929), precum și F. Aderca (*Adevărul*, iulie 1929), însă adversativ cu o replică polemică a lui G.Șt. Cazacu (*Orizonturi noi*, august–octombrie 1929). În anul următor, editează volumul de poezii „Cu voi...” (Bacău, Editura Orizonturi Noi), pe care îl va prezenta cu elogii, la Radio, Perpessicius (27 octombrie 1930), iar Ion Manolescu va recita cu vocea lui inconfundabilă, la microfon, câteva poezii (26 noiembrie 1930); la fel, Mărioara Zimniceanu (5 decembrie 1932).

Prima luare de cuvânt a lui G. Bacovia, la Radio, a avut loc într-o emisiune, împreună cu Tudor Arghezi, când le-a fost decernat amândurora Premiul Național pentru Poezie (mai 1934), iar singurul băcăuan care a reacționat omagial a fost Marius I. Mircu (*Bacăul*, 21 mai 1934).

De-a lungul anilor, despre poezia lui G. Bacovia vor conferenția: Zaharia Stancu (3 mai 1934), E. Lovinescu și Al. Dima (1936), Pompiliu Constantinescu (29 ianuarie 1945), Eugen Jebeleanu (20 iunie 1946), Ion Biberi (26 decembrie 1946).

Postum, a fost adesea evocat de Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Ștefan Augustin Doinaș, A.E. Baconsky, Aurel George Boișteanu, Ion Larian Postolache, Agatha

¹ George Bacovia, „Rar.” Ediția a III-a. Douăzeci și opt de poeme rostite la Radio. Cuvânt înainte și note de Bogdan Ghiu. Casa Radio, 2013, 64 p. Durată C.D.: 18'50”.

Grigorescu-Bacovia. I-a fost dedicat lui și lui Ion Barbu, în exclusivitate, un spectacol în Studioul Radiodifuziunii (30 martie 1970). Au recitat: Irina Răchițeanu-Șirianu, Simona Bondoc, Maria Rotaru, Dan Nuțu, Costel Constantin și alții, peste douăzeci de poeme bacoviene (*Sonet, Amurg violet, Decembre, Note de toamnă, Toamnă, Plouă, Nervi de primăvară, Aiurea, Poemă finală, Spre primăvară, Rar, Amurg, Seară tristă, De iarnă, Decor, Marș funebru, Moină, Fanfară, Matinală, Vals de toamnă, Singur, Baladă*), păstrate în Fonotecă, alături de cele recitate anterior de Ion Manolescu (*Dormitând și Pastel*), Al. Critico (*Note de toamnă, Serenada muncitorului, Cu voi...*) și de Emil Botta, Forj Etterle, Val Săndulescu.

O parte dintre aceste informații, privind relația radio/poezia bacoviană, se regăsesc în volumul lui Victor Crăciun „O istorie a literaturii române la microfon” (București, Editura Cartea Românească, 1980).

Însă „captura” cea mai deosebită a Fonoteicii Radiodifuziunii naționale o constituie înregistrarea glasului/vocii lui George Bacovia.

În anul 1954, profesioniștii ai Radiodifuziunii Române i-au făcut o vizită lui George Bacovia acasă, în Strada Frâșinetului, nr. 63 (astăzi, George Bacovia) din București, înregistrând, pe bandă magnetică, în rostire proprie, 28 de poezii alese de poet: 14 din vol. „Plumb” (1916), 4 din vol. „Scânteii galbene” (1926), 9 din vol. „Cu voi...” (1930), una din vol. „Comedii în fond” (1936). A fost eludat ultimul său volum de versuri „Stanțe burgheze” (1946), precum și volumul de poeme în proză „Bucăți în noapte” (1926). Poetul era în convalescență, fiind după o perioadă de tratament ambulatoriu a unei leziuni pulmonare redeschise, neputând fi transportat la studioul instituției. (Pe fundalul înregistrării poeziei *Plumb de toamnă*, se percepe lătratul cânelului din curte!)

Nu putem preciza ziua și luna înregistrării păstrate în Fonotecă.

Glasul poetului este clar, cu inflexiuni tonice, când molcom, când alert, fără afectare, într-o sonoritate deplină a limbii literare (cu două excepții).

Avea 73 de ani.

Multe emisiuni radiofonice vor transmite în eter glasul poetului după această unică înregistrare, care a făcut carieră.

În anul 1966, va fi folosită de Electrecord în realizarea unui disc E.P. de vinilin, pe care vor fi gravate/imprintate doar 19 poezii din cele 28, în colecția „Antologia poetică”, cu titlul: *George Bacovia citește din versurile sale*. După ani, în 1977, va fi scoasă ediția a doua, pe un disc L.P. de vinilin, titrat *Versuri de George Bacovia*.

Prima redare integrală a înregistrării conservate în Fonoteca Societății Române de Radiodifuziune, din 1954, de 28 de poeme, după cum ne asigură Editura Casa Radio, este ediția titrată: „Biblioteca de poezie românească. Seria Colecționarului de voci”. G. Bacovia. „Rar”. Poeme rostite la Radio. O înregistrare din 1954 prezentată de Bogdan Ghiu. București. /64 p./ Desene de Aurelian Popovici. ISBN9737902432. Nr. catalog: 166Aad. Compact disc digital audio. Durata CD: 18'50". Director: Sebastian Sărcă. Realizator: Horia Pop, Maria Elena Negoescu. Documentarist: Laura Vezeteu. Grafica: Aurelian Popovici. Design și producție: INFOTEAM.

2

Realizarea tehnografică este de excepție. Cele 28 de poeme rostite de Bacovia sunt:

- 14 din vol. „Plumb” (1916): *Lacustră* (41"), *Amurg violet* (30"), *Sonet* (41"), *Decembre* (57"), *Note de toamnă/ Tăcere... e toamnă-n cetate* (38"), *Toamnă* (45"), *Plumb de iarnă/iarna, de-o vreme, mă duce regretul* (41"), *Plumb de toamnă* (45"), *Plouă* (49"), *Nervi de*

primăvară (47”), *Plumb de iarnă/ ninge secular, tăcere, pare a fi bine* (46”), *Rar* (1’07”), *Seară tristă* (42”), *Note de toamnă/ Toamna-n grădină și-acordă vioara* (44”);

• 4 poeme din vol. „Scânteii galbene” (1926): *Serenada muncitorului* (54”), *Note de primăvară* (30”), *Umbra* (27”), *De iarnă* (55”);

• 9 poeme din vol. „Cu voi...” (1930): *Cu voi...* (21”), *Liceu* (30”), *Belșug* (48”), *Pantofii* (23”), *Aiurea* (17”), *În altar* (20”), *Poemă finală* (52”), *Amurg* (35”), *Vae soli* (55”);

• o poemă din vol. „Comedii în fond” (1936): *Spre primăvară* (22”).

În total: 18’50” de voce bacoviană.

Rostirea lui George Bacovia este în limba română literară, care, moldovean fiind prin ereditate și loc de naștere, cu două excepții în ceea ce privește vocalismul, nici că se cunoaște a fi originar din Bacău, unde a locuit cea mai mare parte a vieții.

Una dintre excepții, generalizată, este trecerea lui *ă* în *a* (fenomen fonetic întâlnit sporadic în Muntenia, însă frecvent în Moldova, Banat, Crișana și nordul Olteniei): *apasa/apăsa* (*Umbra*, versul 3), *zapadă/zăpadă* (*Decembre*, v. 12, 19; *Plumb de iarnă*, v. 8), *departate/depărtate* (*Plumb de iarnă*, v. 5), *primavară/primăvară* (*Nervi de primăvară*, titlu, v. 1, 5, 10; *Spre primăvară*, titlu), *primaveri/primăveri* (*Nervi de primăvară*, v. 15). În cazul cuvântului *roată*, din expresia verbală *a face roata*, întâlnită în poezia *Toamnă* (v. 8: *Fac roata-n vârtej, pe-o piață*), explicația nu ține de fenomenul *ă < a*, ci de folosirea expresiei ca atare (fără *ă*).

Cea de a doua excepție (de atavism, zicem noi), de moldovenism în pronunțare, este închiderea vocalei *e* în *â/i* înainte/după accent: *tusi/tuse* (*Sonet*, v. 7).

În ceea ce privește consonantismul în rostirea/pronunția lui G. Bacovia, nu se percepe, atât palatalizarea consoanelor **p, b, r, v**, cât și prezența consoanelor dure: **s, z, ș, j, t, dz**.

Celelalte inadvertențe/deosebiri față de textul consacrat/standard/tipărit din volumul „Opere” (1944), ediția de autor de la Fundațiile Regale, sunt privitoare, fie la elidarea unor sunete/litere, fie la lexic, constituind astfel variante/versiuni:

– elidarea sunetelor/literelor **ă, e, â/i**: **Ca-ntr-o crăsmă**/Ca într-o crăsmă... (*Sonet*, v. 4); **s-ascult vijelia**/să ascult vijelia (*Decembre*, v. 6); și-**o păsărică-n grădină**/și-o păsărică în grădină (*Belșug*, v. 9); **fața-n soare**/fața în soare (*Vae soli*, v. 9); **s-adâncește-n cartiere**/se adâncește-n cartiere (*Plumb de iarnă*, v. 8);

– lexic: **preot**/popă (*Plumb de toamnă*, v. 10); **ca**/cu (*Belșug*, v. 4); **de**/pe (*Belșug*, v. 6); **cine-au putut**/cine-a putut (*Belșug*, v. 6); **emoțiune**/emoție (*Belșug*, v. 19); **picior**/piciorul (*Pantofii*, v. 6); **cetatea**/cetate (*Aiurea*, v. 5, 7); **tot**/toți (*Poemă finală*, v. 12, după o mică ezitare).

3

În viața de toate zilele, George Bacovia a trăit retras, fiind un introvertit/agorafob. Din când în când, mai publica o poezie-două, scotea la fel de rar câte un volum de poezii, toate fiind editate de prieteni sau de soție. Părea mai mult un sihastru covârșit de îndoieli și mistere, numai de el știute, dar plin de bonomie.

Rostirea propriilor versuri din memorie imprimă acestora o mai mare verosimilitate între imaginea scrisă (vizuală) și cea declamată (auditivă), iar implicațiile sunt reciproce. Scrisul (și nu scriitura) are caracter impersonal, în vreme ce declamația personalizează discursul (nu și cuvântul) în fața publicului, sporindu-i cantitatea de realitate. Când imaginea mentală a plâsmuirii poetice modelate în scris este dublată de rostirea/declamația autorului însuși, înălțarea pe culmile perfecțiunii sau, cu alte cuvinte, în aflarea tainelor spiritului, devine și mai evidentă. Calupul celor 28 de poezii constituie în sine un recital unic al unui Bacovia unic. Poetul nu era declamator de profesie și nici interpret cu repertoriul însușit

anume pentru a se expune unui auditoriu. Nimic emfatic, recitativ. Dimpotrivă. Nu urmărește prin înregistrarea poemelor vreun efect teatral. El nu-și citește versurile și nici nu le recită. Le rostește din memorie cu naturalețe. Accentul cade egal, intonația vocii însoțește sensul frazării, precum într-o convorbire cu un partener cunoscut se stabilesc raporturi fi-rești de comunicare indiferent de subiectul abordat. Acest firesc al scriiturii și rostirii îngemănate se constituie în aură magică, energie furnizoare de farmec interior nebănuț, care particularizează lira bacoviană mai straniu decât în lectura anodină a cititorului anonim.

Dacă la atare sincretism (scriitură+rostire) adăugăm selecția celor 28 de poeme reprezentative, ca pe un „desen” conturat în spațiu, întâia și singura alcătuire de ciclu/volum/antologie după criterii personale, o construcție de versuri *in nuce*, constatăm *nucleul esențial/roza-vânturilor* poeziei lui George Bacovia.

Cele trei entități (scriitură+rostire+„desen”) formează în sine Frumusețea și Armonia poeziei lui G. Bacovia, componente ale vocației sale multiple ca poet (inspirat de geniu), muzician (interpret vioară) și artist plastic (pictor și grafician) bănuț de sinestezia culorilor. Numai așa se explică de ce poezia sa, mai mult decât a altor creatori, domină sufletul, iar încercările de a-i găsi similitudini în filozofie cad în desuetudine ori prolixitate. Nu însă în ceea ce privește exotericul/ezotericul, laturi încă neaprofundate de exegeții lui.

Când i-a ascultat rostirea poemelor, Cicerone Theodorescu a făcut câteva considerații definitorii: „...lecturile poeziilor lui, ca poezia însăși, vor rămâne de-o substanță totdeauna tulburătoare...”

*

Capitol de sine stătător al istoriei naționale, poezia bacoviană prezintă lumea cenușie/agresivă/neutră într-un fantastic pios ca scriitor cu imaginație fecundă și foarte puțin prolific, cu o viață și sfârșit mediocre, dar cu o operă de specială desăvârșire artistică.

Mircea COLOȘENCO